

ПАВЛЕ БОТИЋ*

Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за компаративну књижевност

УДК 27-29:271.222(497.11)

Оригиналан научни рад
Примљен: 14.08.2019
Одобрен: 29.08.2019
Страна: 141-150

САВИНА ЗЕМЉА ЖИВИХ ИЛИ СЕМЕ КРАЈ ПУТА

*„Заиста, заиста вам кажем: ко
моју Ријеч слуша и вјерује Ономе
који ме је послао, има живот
вјечни, и не долази на суд, него је
прешао из смрти у живот.”*

Јован 5, 24

Сажетак: У овом раду истражујемо основне историјске узроке губљења и логосне могућности одбране српског духовног идентитета. Разобличавајући свако људско делање и настројење руковођено стихијама света и времена као странпутицу, равноапостолна мисија Светога Саве српског нам открива да је континуитет српског народа могућ само на богочовечанскоме путу послушања јеванђелским заповестима.

Кључне речи: Богочовек, Јеванђеље о Господу Сејачу, Крст, Свети Сава, земља живих, идентитет, секуларизација, европејство, прогрес, српска апостасија

Богочовек Христос у јеванђелским приповестима неретко проповеда у пренесеном, духовном значењу речи. Символична, метафорична, алегоријска, контрастна или метонимијска значења *Новога Завета* су апсолутна и мистична, јер их изговара Оваплоћени, Безгрешни и Васкрсли Спаситељ лично или преко својих пророка и јеванђелиста. Јер, *вечности припада духовна стварност, а времену симболи те стварности*¹. Говором у параболама Господ је изнова љубио грехопалог човека, који пребивајући у телесном стању не може примати непосредно реалност Тројичнога Царства Божијег². Само у индиректном говору јеванђелских прича, чулном човеку се дају благовестити тајне

* antifon@neobee.net

¹ Ср. Свети Николај Жички и Охридски 2001, 114.

² „Христос је тако рећи оберучке узимао симболе природе за објашњење духовне стварности, коју је Он јављао свету. Кад се сабираху множине људи око Њега, Он им казиваше много у причама. Словенска реч *притча* или грчка реч *паравола*, означава неку драматичну радњу, или обичан догађај, или однос ствари према човеку, но тако, да то има, истина, и неки очигледан чувствени смисао, али прави и главни смисао тога налази се само у области духовних стварности, у Царству духовном.” (Нав. дело, 114)

живота вечног³. Штавише, оземљени човек не може својевољно или својеумно постати сапрчасник јеванђелске Речи Господње. Јер, човек и није односан завету логосности без благодатних сила Духа Светога присутних у Светом Откривењу Цркве.

Постом, молитвом и Речју Божијом од греха очишћени, Духом Светим просвећени, Светим Тајнама Цркве оцрквењени, Светитељи Христови као живо оваплоћење јеванђелских истина, једини су благословени поседници и посредници између апсолутних јеванђелских значења⁴ и пале људске природе⁵.

„Јеванђеље о Господу Сејачу”⁶ Светога апостола и јеванђелисте Луке, додатно надахњује и смирава христочежњиве читаоце, јер у *своме унутраш-*

³ „Заиста, свет је овај бедан и жалостан по својој хитрој пролазности, и ко се за њега ухвати као за нешто битно само по себи, мораће пасти и зајаукати од бола и стида. Но, свет је овај богата ризница поуке у причама, и ко буде тако схватио свет и у том смислу користио се светом, неће ни пасти, ни посрамити се. И сам Господ Исус ради поуке људима често се служио причама из природе, то јест, стварима и догађајима из овога света. И често је узимао за поуку обичне ствари и обичне догађаје, да би показао каква се хранљива језгра и како се дубоки садржај скрива и у свима њима... Најнеобичнији међу свима необичним који су по овој земљи икада ходили, Господ Исус, као навлаш је узимао најобичније ствари из овога живота да би открио људима тајну вечнога живота. Гле, шта има обичније од соли, од квасца, од дрвета горушичина, од сунца, од врабаца, од траве и кринова пољских, од пшенице и кукоља, од камена и песка? Нико од оних који посведневно гледају ове предмете само очима, не би ни помислио, да у њима потражи скривене тајне Царства Божијега. А Христос је застао баш код ових предмета и обратио пажњу људи на њих откривши неизмерне небеске тајне, скривене под спољашњим изгледом њиховим.” (Свети Николај Жички и Охридски 2001, 236-237)

⁴ „Боље пусти да те Свети Оци доведу до *Јеванђеља*, као своје љубљено дете које је посредством њихових дела добило своје основно васпитање и образовање. Многи су, ипак, безумно и гордо одбацили Свете Оце, приступивши непосредно *Јеванђељу*, са слепом дрскошћу, са нечистим умом и срцем, те су тако пали у погубну заблуду. Њих је *Јеванђеље* одбацило: оно к себи пушта само смирене.” (Свети Игњатије Брјанчанинов 2008, 550)

⁵ Ср. Преподобни Јустин Ћелијски 2003, 13.

⁶ „Изиђе сијач да сије семе своје; и кад сијаше, једно паде крај пута, и погази се, и птице небеске позобаше га.

А друго паде на камен, и изникавши осуши се, јер немаше влаге.

А друго паде усред трња, и узрасте трње и угуши га.

А друго паде на земљу добру, и изникавши донесе стоструки род.

Говорећи ово повика: ко има уши да чује нека чује!

А ученици његови питаху га говорећи: шта значи ова прича?

А он рече: вама је дано да знате тајне Царства Божијега; а осталима

бива у причама, да гледајући не виде, и чујући не разумију.

А ова прича значи: Семе је Рич Божија.

А које је крај пута то су они ко-

њем језгру скрива самога Исуса Христа, јеванђелску науку, узрок пропасти и пут спасења сваке душе људске⁷!

Богонадахнуто пишући о „Јеванђељу о Господу Сејачу”, Свети Оци Цркве Христове откривају да у овој алегоријској приповести Оваплоћени Богочовек Христос ради нас и ради нашега спасења и говори, и именује изговорена значења најкраћој благовестној историји Хришћанства⁸.

Господ Сејач *јавно* баца семе јеванђелске благовести по свој васељени, и по свима људима, желећи да се сав род људски спасе (1. Тим. 2, 4) од ђаволе тираније греха и смрти. По Промислу Бога Оца, од старозаветних пророка припремљеном земљишту људских душа, следује богочовечанско семе Речи Сина Божијег, Господа Исуса Христа. А Духовдана вера у Реч Истине Богочовека Христа, и држање Речи Воље Христове темељ су човековог спасења!⁹

Према савршеном Христовом тумачењу „Јеванђеља о Господу Сејачу”, алегоријски сејач из ове параболе заправо је Господ Спаситељ, који сишавши из Очевог Небеског Царства у човечије тело, сеје семе логосности јеванђелске науке по земаљској њиви, која у духовном смислу означава душе људске. Прва четвртина семена које пада крај пута и које позобаше грабљиве птице, изражавају оне душе које Божију Реч слушају, али им услед маловерја и грехољубља долази ђаво, да им одузме веру у спасење Речју Господњом; друга четвртина семена пада на каменито тле, симболизујући грехом отворднула, спора и маловерна срца људска, која у искушењима вером отпадно од животворне Речи Божије; трећа четвртина семена пада у трње, означавајући душе човечије које су чуле Божију Реч, али су закоровљене бригама, богатствима и сластима овога света остале изгубљене за логосно избављење од греха и смрти¹⁰; само

ји слушају, али потом долази ђаво и узима ријеч из срца њиховога, да не вјерују и да се не спасу.

А које је на камену то су они који када чују с радошћу примају ријеч; и ови коријена немају, те за неко вријеме вјерују, а у вријеме искушења отпадно.

А које у трње паде, то су они који чуше и, живећи у бригама и богатству и сластима овога живота, буду угушени, и не донесу рода.

А које је на доброј земљи, то су они који чувши ријеч, у доброме и чистом срцу држе је, и род доносе у трпљењу. Ово говорећи повика: ко има уши да чује нека чује!”

(Лк. 8, 5-15)

⁷ Свети Николај Жички и Охридски 2001, 237.

⁸ Ср. Свети Григорије Палама 2005, 375-382; Преподобни Јустин Ђелијски, 1998, 174-178, 2010, 382--387; Свети Николај Жички и Охридски 2001, 236-242.

⁹ Ср. Свети Николај Жички и Охридски 2001, 240.

¹⁰ „Оно што представља препреке нашем познању и разумевању (поимању) духовног живота јесте наша лењост и свесрдна привезаност за привремене и житејске ствари, због којих не нала-

четврта четвртина семена пада на живу земљу чистих и дуготрпељивих људских срца, која ће Господом бити помилована уделом у Царству Будућем.

Тако је небески Сејач показао да је овај свет створен са циљем да буде њива на којој ниче, расте и сазрева зрневље вечности¹¹!

II

Први *пастир добри* између свих богоусиновљених српских Светитеља, Свети Сава српски, утемељио је Српску црквеност и државност, српску писменост и књижевност, српску историјску и правну свест, српску дипломатију и привреду, српску медицину и српску душу народну, на Семену јеванђелске Речи Господње. Свети Сава је у уподобљавању живота народног Живој Цркви Христовој препознао историјски смисао и вечносно назначење српскога народа! Зато је равноапостолни Свети Сава Отац српскога народа, и Отац српског Светосавског и Косовског Завета, којим се историјски српски народ благодарно исповедао Тројичноме Богу, носећи Крст свога правоверног страдања. А историја српскога народа, је крстоносна историја борбе за душу српског народа у Царству небескоме¹².

Уколико бисмо, међутим, на тасу јеванђелске тајне Светосавља измерили оновремени српски народ, уочили бисмо да претежна већина некрштених и крштених Срба и Српкиња у време ово, њиву своје душе не осемењава, и не исхрањује Силом Спасоносне Речи Господње!

Од протестантског рационализма Доситеја Обрадовића и римокатоличког револуционарно-језичког народњаштва Вука Караџића, започиње процес културне секуларизације српског завета са Трисветим Богом, која је значила и значи одвајање српскога народа од Богочовека Христа и од богоусиновљеног Светог Саве српског¹³. А српска страдална историја нам показује да су народна одступања од Господа и Светосавља увек завршавала трагично.

Под притиском релативизујућег духа модернизације, велики део *разбогаћене* господе српске се после Великог рата својевољно световњачио¹⁴, губећи веру православну у заједничкој држави са туђим, инославним и иноверним народима:

зимо ни времена, ни места за слушање, размишљање и подсећање на оно што смо чули (у Цркви), нити, пак, за бригу о будућем и вечном.” (Свети Григорије Палама 2005, 375)

¹¹ Ср. Преподобни Јустин Ћелијски 1999, 354.

¹² Ср. Преподобни Јустин Ћелијски 2007, 291.

¹³ „Секуларизација представља ’човека који скреће пажњу са светова који су изнад, на свет његовог времена (saeculum)’. Његово ’ослобађање’ означава такође да је човек ушао у нови период историје, период када је, да употребимо прослављену фразу Дитриха Бонхофера, човек *постао пунолетан*. Он је одговоран за свет. Он је ’велики дечак’ којем више није потребан Бог, небески велики Отац који ће га снабдевати, водити и штитити.” (Отац Михаило Азкуљ 2008, 9-10)

¹⁴ „Посветовњаченост (секуларизација, прим. П. Б.) је одрицање тајне Крста и Васкрсења, то јест одрицање тајне Христа коју замењују човекова интелигенција, способности и моћ.” (Монах Арсеније Влиангофис 2008, 79)

„Два зла учини српски народ у Југославији. Оставише Бога, извор живе воде, то је један грех, једно зло – па ископаше бунаре испроваљиване, који не држе воду – то је други грех, друго зло. Пастири и старешине народне напустили су Христа Бога, као вечити свежи и здрави извор воде, па су почели, по угледу на јеретичке и безбожне народе, да копају суве бунаре и да хватају кишницу. Суве бунаре називали су они културом или цивилизацијом, или науком или модернизмом или прогресом или модом или спортом и тако редом. Одбацили смо били Христа, зато смо били одбачени од Христа. Југославија је значила пркос Христу, пркос Светом Сави, пркос Српству, пркос српској народној прошлости, пркос народној мудрости и народном поштењу, пркос свакој народној светињи - пркос и само пркос. Због тога смо имали државу без Христовог благослова, слободу без Христове радости, рат без борбе, пропаст без славе, страдање без примера!”¹⁵

Да би били модерни¹⁶ и савремени, ослабљени Срби и Српкиње су између два светска рата своје напредне идеје конкретизовали одрицањем од Исуса Христа, Сина Божијег и Бога Православне Цркве; одрицањем од Пресвете Богомајке и одрицањем од пастира доброг, Светога Саве српског. Иако без Савине равноапостолне мисије српски народ не би ни имао аутокефалну Цркву¹⁷ и не би постојао *законоправно*, и као такав би остао некрштен, кривоверан и незаветан, трајно лишен свога историјског бића и Духовданог идентитета!

Столећима траје сатански ритуал владара овога света, српских непријатеља, над заветним српским народом. А већ цело једно столеће српски народ се *институционално* обезбожује и деперсонализује цивилизацијом материјалног прогреса, чији су повлашћени састојци хуманистичка култура, секуларизујућа наука, идолатријска просвета, етика нагонâ, идеологија људских права, монетарна теологија...

*Прогрес је постао вером безверних!*¹⁸

Све оно што је од Сатане кушани Господ одбацио (ср. *Мт.* 4, 5-11), то су српски безбожници прихватили као *свој* Символ вере: и стихију хлеба телесних страсти, и ђавољи ум самоузношења, и трулежна блага царства земаљског, и безумље непослушања Заповестима Свете Тројице, и непримање *Светога Писма*, и игнорисање Царства Небескога...

Тајна српског великашког, првосвештеничког и народног безакоња скривена је у чиновима остављања богочовечанског Крста Светосавског и Косовског завета, и у култу присвајања туђине греха.

¹⁵ Свети Николај Жички и Охридски 2001, 818.

¹⁶ „Модернизам у моралном смислу представља превртљивост. То је пут непрекидног компромиса између хришћанства, које се чува црквеним предањем, и духа и обичаја овога света с његовим паганским представама, света који је људски род поставио на место Бога.” (Архимандрит Рафаил Карелин 2013, 322)

¹⁷ „Прво дело Светог Саве и најглавније шта је? Он нам је дао Јединог Истинитог Бога, Господа Христа. То је највеће дело које је могао учинити за српски род: дати роду Српскоме Истинитог Бога, када око њега урличу и халачу безбројни лажни богови. То је не само дело, него је сведело. Из њега извиру, из њега потичу и сва славна дела наше историје и нашега народа”. (Преподобни Јустин Ћелијски 1998, 130-136)

¹⁸ Ср. Свети Николај Жички 2017, 21.

Од свршетка Великог рата Срби и Српкиње масовно опадају од православног Богопознања. Због тога што нису окусили ни православно-апостолско учење, ни свештене догмате Христове Цркве и због тога што им се Крст Светога Православља чини сувише тешким са свим самоодрицателним заповестима поста и молитве, дисциплине и послушања, милостиње и трезвеноумља, покајања и опраштања¹⁹.

Српска апостасија почива на замени вере позитивистичком науком, на замени закона Божијег демократским законима парламентарним, на замени непроменљивог морала јеванђелског променљивим моралом мастилом написаним, на замени аскезе удобношћу, на замени Светих Тајни идолатријском просветом и телесном философијом, на замени Богочовека Христа лажним боговима и светским мудрацима, на замени Свете Цркве несветим институцијама, хуманитарним организацијама или мистификаторским удружењима²⁰. Из оваквих, смртоносних замена рођене су све српске противречности, заблуде и зловерја.

Од Крљевине СХС и Краљевине Југославије, преко комунистичких ФНРЈ, СФРЈ, СРЈ до данас у многобројним политичким, законодавним, безбедносним, културним, просветним, научним, здравственим, финансијским, јавно-комуналним, медијским, спортским,... установама и институцијама петооктобарске (узете) Србије траје Страшни суд над Христом, над Светим Савом, над косовским Мучеником Лазаром, над распетим Косовом и Метохијом! И такав, *системски* Страшни суд у постсрбији не обављају само странци (британска, америчка, германска, француска... тајна политика; слободни зидари, језуити, верске секте, невладине организације, медијске куће, електронско-рачунарска семиосфера...), већ и српски властохлепни и среброљубиви безбожници, мислећи да тиме Богу и Србији службу приносе!²¹

Губљење историјских српских територија и масовна српска утробна чедоморства, јесу први библијски докази српскога безбожњиштва.

Али, јудинско удовољавање среброљубивим страстима издаје не смирава издајника, не доноси издајничкој души светлост, не испуњава биће издајника благодатним смислом. Ниједна издаја на земљи не траје до у бескрај. Удовољавање среброљубивим страстима издаје представља самомучитељно служење туђину и самоубилачко чинодејство ђаволу. Ипак, ни господари овога света, ни ђаво не заустављају време, већ и сами очекују вечне муке на Страшном Суду Господњем!²²

¹⁹ Ср. Свети Николај Жички и Охридски 2016, 33.

²⁰ Ср. Свети Николај Жички и Охридски 2016, 35-36.

²¹ „Изгониће вас из синагога; али долази час када ће сваки ко вас убије мислити да Богу службу приноси. И то ће чинити, јер не познаше Оца, ни Мене.”

(Јн. 16, 2-3)

²² Ср. Архимандрит Рафаил Карелин 2014, 35.

III

Није немогуће, да у души српскога човека никада није било више равнодушности и смрти, и никада мање Христа, него данас! Зато обезбожени Срби двадесет и првог века сматрају да је могуће пронаћи благостање у растројству и револуцијама земаљског препорода.²³ Сводећи себе на сасуд греха и на опсепарску моћ материје, данашњи српски човек не жели да га лечи и да га освештава Дух Свети. Данашњи Срби хоће славу један од другог, а не желе Вечну Славу Свете Тројице²⁴. Следујући духу прогреса европских јеретичких народâ, грехом ослепљени Срби и Српкиње свецело једно столеће, траже да очима виде Бога, како би очима поверовали у Бога и у своје спасење.²⁵ И зато је огреховљене Србе и Српкиње паралисао демон идолослужења!

Проклетство српског богоотпадништва друге половине двадесетог и прве две деценије двадесет и првога века обезвређује, чак, и икону Царства Небеског, Цркву Христову! У административизованим митрополијама и епархијама Српске православне Цркве почесто се Христос не види због многих од нас, а можда и од нас самих!²⁶

Благодарећи богозабораву и гордости, среброљубљу и властохлепљу свих нас, чланова Цркве, Њу, *Небоземну Тврђаву Истине*, подривају секте, разједињује јерес екуменизма²⁷ и рађава сатанизам раскола²⁸.

*Најамници се пријатеље с вуцима, јер им овце нису своје!*²⁹

²³ Ср. Лазар Абашидзе 2017, 38.

²⁴ „Како ви можете вјеровати када примате славу један од другог, а славу која је од јединога Бога не тражите?”
(Јн. 5, 44)

²⁵ „Ако се грешник погледа у његовом унутарњем настројењу и стању, видеће се да он понекад много и зна, да је слеп према делима Божијим и према делу свога спасења; да је, иако непрестано у бригама и трчкарањима, беспослен и нехајан према остваривању свога спасења; да је, иако непрестано куша немире и задовољства срца, потпуно неосетљив за све духовно. Све снаге грешниковог бића разбијене су грехом, а у њему се гнезде слепило, немар и безосећајност. Он не види своје стање, па због тога ни не осећа опасност свога положаја; не осећа опасност која му прети, па се због тога ни не брине како ће се од ње избавити.” (Свети Теофан Затворник 2013, 88)

²⁶ Ср. Преподобни Јустин Ћелијски 2007, 107.

²⁷ „Екуменизам ће остати рушилачка сила према истинитој вери... Присталице екуменизма, и сами то можда не схватајући, обнављају јерес хилијазма: они већ пре Страшног Суда, пре одвајања пшенице од кукоља, хоће себи да испеку укусан хлеб од те пшенице, желе да већ сада устроје царство мира и среће на земљи, да заобиђу Крст и сва страдања, и деобе, повезане с Њим.” (Архимандрит Лазар Абашидзе 2008, 223-237)

²⁸ „Немогуће је бити православан без припадности историјској Цркви, а расколници одбацују реалну Цркву у име мртве макете 'идеалне Цркве', коју су створили својом грозничавом уобразиљом. За нас Православље није носталгија настала у нашој машти, није апстрактна идеја, него је пре свега благодат Божија, која дејствује у Цркви. Неопходан, најважнији услов Православља је укљученост у систем црквене јерархије као носитељке благодати. У расколу јерархија се или сасвим одбацује, или се, што се догађа чешће, замењује неканоничном (јерархијом), епископима-расколницима којима је забрањено свештено дејство у њиховим помесним Црквама и који стога, према канонима, немају право да врше било каква свештенодејства...” (Архимандрит Рафаил Карелин 2008, 293)

Већини Срба и Српкиња с почетка двадесет и првога века егзистенцијални циљ није Тројично Царство Небеско, већ скотоподобно светско царство Велијара³⁰. Ововременим Србима и Српкињама Црквено (светотајинско) богоопштење и није доступно, јер су поседнути страстима и имовином, медијским и интернет садржајима, обичајима и самообманама³¹. За то време недостојни јереји и архијереји српски прогањају Светог Саву!!!³²

*Немогуће је да Христос усвоји некога ко чува своју грешност!*³³

†

Нарочито у време ово, на српској земљи поред присуства агресора, разликујемо и два, духовно супротстављена стада: једно по броју велико стадо богопротивних, *бивших Срба* и једно по броју мало стадо богопослушних, *светосавских Срба*³⁴. Плод духовно мртвог, великог српског стада је саблазан³⁵, а бројем мало стадо које свој труд не сматра узалудним, предајући себе Милости Богочовека Христа, осам столећа Царству Небескоме рађа литургијске, Свете Србе³⁶. Језиком новозаветних симбола речено, *бивши Срби* су семе крај пута, а светосавски Срби су јеванђелска *Земља живих*. Гоњено грехом, семе крај пута остаје вечно мртво, јер само Богочовек Христос може бити Пут, Истина и Живот³⁷. Оживотворена Семеном Речи Божије, светосавска земља

²⁹ Преподобни Јустин Ћелијски 2007, 100.

³⁰ „Срдечно пријатељство са светом и поштовање његових вредности напаја душу отровом неверја, увлачи у њу сладострашће, похотљивост, некакву живчану, хистеричну узбуђеност, манијанкалност, заражава је сујетним, самозадовољним и лажно-јуначким настројењима.” (Архимандрит Лазар Абашидзе 2017, 39-40)

³¹ „Све док не прејемо пут борбе са грехом, док своје срце не очистимо од страсти и док, као личност, не дефинишемо наш однос према Богу као центру свега постојећег, директно општење са светом духова биће за нас погубно, као што је за дете погубна шума пуна дивљих звери.” (Архимандрит Рафаил Карелин 2013, 391)

³² Преподобни Јустин Ћелијски 2010, 226.

³³ Свети Игњатије Брјанчанинов 2017, 170.

³⁴ „А по светосавском Еванђељу, шта значи бити Србин? – То значи: Богочовека Христа сматрати за највишу вредност и волети га више од свега; увек се при дилеми приволети Царству небеском, а не земаљском...” (Преподобни Јустин Ћелијски 2001, 252-253)

³⁵ „А који саблазни једнога од ових малих који вјерују у мене, боље би му било да се објеси камен воденички о врат његов, и да потоне у дубину морску.

Тешко свијету од саблазни; јер потребно је да дођу саблазни, али тешко човјеку оном кроз кога долази саблазан.”

(*Мт.* 18, 6-7)

³⁶ „... Ми морамо с вером и чежњом чинити све што до нас стоји да би дошли у присуство Господа, даље морамо следовати позиву и упуту Свете Апостолске Цркве, и црквених Отаца и Учитеља; и најзад, тек после испуњеног првог и другог услова, молитвено с надом очекивати да нас Господ припусти к Себи, и да нас Својим присуством озари, оснажи, излечи и спасе.” (Свети Николај Жички и Охридски 2001, 315)

³⁷ „Рече му Тома: Господе, не знамо куда идеш; и како можемо знати пут?

живих у дубини свога бића чува бесмртност Лица Христовог³⁸. А између Савине Земље живих и Спаситеља нема растојања, ни и у времену, ни и у Вечности.

Литература:

1. Arsenije, Vliangoftis monah (2008): „Posvetovnjačenost (sekularizam) kao bolest”, prev. Lada Akad, *Crkva od Istoka i Hrišćanstvo bez Hrista*, Zbornik radova, Versko dobrotvorno starateljstvo Arhiepiskopije beogradsko-karlovačke, Beograd, 76-82.
2. Ignjatije, Sveti Brjančaninov (2008): „Čitanje Svetih otaca”, u knjizi, *Enciklopedija pravoslavnog duhovnog života*, prev. Mladen Stanković, Pravoslavna misionarska škola pri hramu Svetog Aleksandra Nevskog, Beograd, 548-551.
3. Ignjatije, Sveti Brjančaninov (2017): „Uslov da se postane Hristov”, *Asketske propovedi*, prev. Mladen Stanković, Očev dom, Beograd, 170-172.
4. Justin, Prepodobni Čelijski (2003): *Dogmatika Pravoslavne Crkve I*, Naslednici Oca Justina, Beograd, Manastir Čelije, Valjevo.
5. Justin, Prepodobni Čelijski (1998): „Beseda u Nedelju 21. po Pedesetnici”, *Nedeljne besede*, Naslednici Oca Justina, Beograd, Manastir Čelije, Valjevo, 174-178.
6. Justin, Prepodobni Čelijski (1998): „1. Beseda na Svetoga Savu 1965.”, *Praznične besede*, Naslednici Oca Justina, Beograd, Manastir Čelije, Valjevo, 130-136.
7. Justin, Prepodobni Čelijski (1999): „Nevidljivo u vidljivom”, *Filosofske urvine*, Naslednici Oca Justina, Beograd, Manastir Čelije, Valjevo, 347-364.
8. Justin, Prepodobni Čelijski (2001): „Svetosavska filozofija vrednosti i merila”, *Svetosavlje kao filozofija života*, Naslednici Oca Justina, Beograd, Manastir Čelije, Valjevo, 239-253.
9. Justin, Prepodobni Čelijski (2007): „Borba za srpsku dušu”, *Setve i žetve*, Naslednici Oca Justina, Beograd, Manastir Čelije, Valjevo, 287-293.
10. Justin, Prepodobni Čelijski (2007): „Naša inteligencija i naša Crkva”, *Setve i žetve*, Naslednici Oca Justina, Beograd, Manastir Čelije, Valjevo, 97-108.
11. Justin, Prepodobni Čelijski (2010): „Beseda na Svetog Savu”, *Druge besede*, Naslednici Oca Justina, Beograd, Manastir Čelije, Valjevo, 223-227.
12. Justin, Prepodobni Čelijski (2010): „Beseda u Nedelju 21. po Duhovima”, *Druge besede*, Naslednici Oca Justina, Beograd, Manastir Čelije, Valjevo, 382-387.
13. Lazar, Abašidze arhimandrit (2008): „Pasha bez Krsta ili još jednom o ekumenizmu”, prev. Miroslav Golubović, *Crkva od Istoka i Hrišćanstvo bez Hrista*, Zbornik radova, Versko dobrotvorno starateljstvo Arhiepiskopije beogradsko-karlovačke, Beograd, 223-238.
14. Lazar, Abašidze arhimandrit (2017): *U Vavilonskoj peći*, prev. Bratstvo manastira Podmaine, Miroslav Golubović, Budva.
15. Mihailo, Azkulj otac (2008): „Šta je sekularizam?”, prev. Antonina Pantelić *Crkva od Istoka i Hrišćanstvo bez Hrista*, Zbornik radova, Versko dobrotvorno starateljstvo Arhiepiskopije beogradsko-karlovačke, Beograd, 7-22.

Исус му рече: Ја сам пут, и истина
и живот; нико не долази Оцу осим
кроз мене.”

(Јн. 14, 5-6)

³⁸ „А близу 2000 година Христос Домаћин жање своју жетву; Његове житнице на небесима скоро су пуне; Његова држава већа је бројем од свих држава на земљи укупно узетих; Царство Његово најмоћније је Царство...” (Свети Николај Жички и Охридски 2001, 490)

16. Nikolaj, Sveti Žički i Ohridski (2001): „Jevanđelje o Gospodu Sejaču”, *Sabrana dela*, II, SPCO Linc, Austrija, Slovo, Šabac, 236-242.
17. Nikolaj, Sveti Žički i Ohridski (2001): „Jevanđelje o isceljenju uzetog”, *Sabrana dela*, II, SPCO Linc, Austrija, Slovo, Šabac, 314-317.
18. Nikolaj, Sveti Žički i Ohridski (2001): *Simvoli i signli*, *Sabrana dela*, V, SPCO Linc, Austrija, Slovo, Šabac, 113-144.
19. Nikolaj, Sveti Žički i Ohridski (2001): „Ljubostinjski stoslov”, *Sabrana dela*, V, SPCO Linc, Austrija, Slovo, Šabac, 477-492.
20. Nikolaj, Sveti Žički i Ohridski (2001): *Kroz tamnički prozor*, *Sabrana dela*, III, SPCO Linc, Austrija, Slovo, Šabac, 815-928.
21. Nikolaj, Sveti Žički i Ohridski (2016): *Vojlovički stoslov*, Manastir Podmaine, Budva.
22. Nikolaj, Sveti Žički i Ohridski (2017): *Dobrovoljci*, Manastir Podmaine, Budva.
23. Palama, Sveti Grigoriје (2005): „47. Beseda na četvrto nedeljno čitanje iz Evanđelja po Luki, u kojem se kaže: Izade sejač da seje seme svoje (Lk. 8, 5); u njoj se govori i o dobrim delima koja treba da satvorimo pre sejanja”, *Gospode prosveti tamu moju*, prev. Antonina Pantelić, Pravoslavna misionarska škola pri Hramu Aleksandra Nevskog, Beograd, 375-382.
24. Rafail, Karelin arhimandrit (2008): „O raskolu”, prev. Miroslav Golubović, *Crkva od Istoka i Hrišćanstvo bez Hrista*, Zbornik radova, Versko dobrotvorno starateljstvo Arhiepiskopije beogradsko-karlovačke, Beograd, 292-297.
25. Rafail, Karelin arhimandrit (2013): „Hrišćanstvo i modernizam”, *Hrišćanstvo i modernizam*, prev. Božana H. Stojanović, Manastir Podmaine, Budva, 322-328.
26. Rafail, Karelin arhimandrit (2013): „Okultna agresija”, *Hrišćanstvo i modernizam*, prev. Božana H. Stojanović, Manastir Podmaine, Budva, 389-395.
27. Rafail, Karelin arhimandrit (2014): „Ko misli na smrt ne može da greši”, *Umeće umiranja ili umetnost življenja*, prev. Božana H. Stojanović, Manastir Podmaine, Budva, 28-37.
28. *Sveto Pismo, Novi Zavjet Gospoda našeg Isusa Hrista* (1998): prevod Svetog arhijerejskog Sinoda SPC, Beograd.
29. Teofan, Sveti Zatvornik (2013): „Stanje grešnika”, *Put ka spasenju*, prev. Vesna Nikčević i Ksenija Končarević, Versko dobrotvorno starateljstvo Arhiepiskopije beogradsko karlovačke, Beograd, 84-88.

SAVA’S LAND OF THE LIVING OR THE SEED BESIDE THE ROAD

Summary: In this work we research basic historical causes of a loss and a defense of the Serbian spiritual identity. Detecting every human action and attitude leaded by the world and time forces as a sideway, the mission of Saint Sava reveals to us that the continuance of the Serbian people is possible only by the obeyance to the evangelical commandments.

Key words: Jesus Christ, the New Testament, history, identity, secularization, Europeanism, progress, serbian apostasy